

International Federation of
Library Associations and Institutions

IFLA – Smernice za knjižnične storitve za dojenčke in malčke

Smernice so skupni projekt (2006–2007) vseh sekcij pri IFLA **Division III. – Libraries Serving the General Public**. Nastale so v koordinaciji Libraries for Children and Young Adults Section.

Sektor III. vključuje:

- Splošne knjižnice
- Knjižnice za ranljive skupine
- Mladinske knjižnice
- Šolske knjižnice
- Knjižnice za slepe in slabovidne
- Knjižnične storitve za skupine različnih kultur
- Metropolitanske knjižnice

Posebna zahvala je namenjena **Kathy East**, Wood County District Public Library, Bowling Green, Ohio, ZDA, in **Ivanki Stričević**, Mestna knjižnica Zagreb, Knjižnica Medveščak, Zagreb, Hrvaška, za njuno delo pri razvoju in urejanju smernic.

IFLA - Smernice za knjižnične storitve za dojenčke in malčke

Naslov izvirnika: Guidelines for Library Services to Babies and Toddlers

Slovenski prevod/Slovene translation

The text of this document has been translated into Slovene and differences from the original text may occur. This translation is provided for reference purposes only.

Izvirni dokument je iz leta 2007 in vmes je prišlo do posodobitve pri razdelitve v sekcije pri Sektorju III.

IFLA
P.O. Box 95312
2509 CH Den Haag
Netherlands
www.ifla.org

Prevedla/Translated by: Lavra Tinta (Sekcija za mladinsko knjižničarstvo pri ZBDS/Youth Library Section of the Slovenian Library Association).

Lektorirala/Proofread by: Mojca Vilfan

Založila Zveza bibliotekarskih društev Slovenije

Ljubljana, avgust 2023.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

[COBISS.SI-ID 176876803](#)

ISBN 978-961-6683-52-4 (PDF)

Vsebina

1. DEL.....	4
Predstavitev.....	4
Namen smernic	4
Komu so smernice namenjene	4
2. DEL.....	5
Poslanstvo mladinskih knjižnic	5
Zadovoljevanje potreb družin z otroki mlajšimi od treh let	5
Ciljne skupine	6
Cilji knjižničnih storitev za dojenčke in malčke	6
Storitve	7
Gradivo in kriteriji za izbor	7
Okolje	8
Mreženje.....	9
Promocija.....	9
Zaposleni	9
Upravljanje in vrednotenje.....	10
Financiranje	10
3. DEL.....	11
Seznam za preverjanje	11
4. DEL.....	16
Najboljše prakse	16

1. DEL

Smernice se osredotočajo na knjižnične storitve za dojenčke¹ in malčke², njihove družine in podporne organizacije, ki se ukvarjajo z zgodnjo pismenostjo in ustreznimi storitvami za najmlajše.

Predstavitev

[Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah](#) (1989) poudarja pravico vsakega otroka do razvoja njegovega polnega potenciala, pravico do brezplačnega in prostega dostopa do informacij, gradiv in programov pod enakimi pogoji za vse, ne glede na starost, raso, spol, veroizpoved, nacionalno in kulturno pripadnost, jezik, družbeni status ali osebne veščine in sposobnosti.

Dostopnost knjižničnih storitev za dojenčke in malčke je ključnega pomena. Raziskave zgodnjega razvoja možganov so pokazale nedvoumni vpliv, ki ga imajo govorjenje, petje in branje dojenčkom in malčkom pri razvoju govora in jezika. Okolje, v katerem otrok živi, pomembno prispeva k razvoju predbralnih veščin. Za spodbudno bralno okolje je pomembna tudi dostopnost do bralnih gradiv. Družine po vsem svetu potrebujejo dostop do orodij, ki so na voljo v njihovih lokalnih knjižnicah. Zgodnja seznanitev s knjižnico omogoča določeno raven udobja pri pripravljenosti, da zaprosijo za pomoč v prostoru, kjer lahko iščejo odgovore in spoznavajo vire in tehnologijo, ki so na voljo v prostorih knjižnice ali s pomočjo knjižnice. Za otroke s specifičnimi potrebami, kot so dvojezični otroci, je zgodnji dostop do knjižničnih storitev še pomembnejši. Zgodnji stik s knjižničnimi storitvami daje otroku dobro popotnico pred začetkom formalnega šolanja.

Namen smernic

Smernice pomagajo splošnim knjižnicam v državah po vsem svetu vzpostavljati visokokakovostne storitve za otroke. Namenjene so tako usposobljenim kot manj izkušenim knjižničarjem, ki so odgovorni za delo z družinami z dojenčki in malčki. Pri predstavitvi smernic za najmlajše uporabnike ta dokument sloni na afriškem pregovoru: »Za vzgojo otroka je potrebna cela vas.«

Komu so smernice namenjene

Smernice so namenjene dejavnim knjižničarjem, knjižničnim administratorjem in odločevalcem, študentom in profesorjem bibliotekarstva, informacijske znanosti in knjigarstva.

---

¹ Otroci od rojstva do 12. meseca starosti.

² Otroci stari od 12 mesecev do treh let.

2. DEL

Poslanstvo mladinskih knjižnic

»Z zagotavljanjem širokega nabora gradiv in dejavnosti dajejo splošne knjižnice otrokom priložnost, da izkusijo užitek ob branju in navdušenje pri odkrivanju znanja in delovanju domišljije. Otroke in njihove starše bi morali naučiti, kako najbolje uporabljati knjižnico in kako razviti veščine za uporabo tiskanih in elektronskih medijev ... Otroke bi morali spodbujati k uporabi knjižnice že od zgodnjih let, saj bodo tako verjetneje ostali uporabniki v prihodnjih letih.« ([The Public Library Service – IFLA/UNESCO Guidelines for development, 2001](#))

Splošne knjižnice, ki ponujajo veliko različnega gradiva in dejavnosti, nudijo dojenčkom in malčkom ter njihovim skrbnikom prostor, kjer so dobrodošli, prostor, bogat z gradivom za učenje, ki je primerno prav zanje, in možnost doživeti veselje ob izštevankah, pesmih, kartonkah in tipankah, ki so primerne za njihovo starostno skupino. Biti del knjižnične skupnosti predstavlja zgodnjo socialno izkušnjo, ki vzbuja radovednost in domišljijo. Z didaktičnimi igračami, ugankami in igralnimi knjigami bo znanje, ki se razvija med »otrokom in njegovim skrbnikom«, sčasoma pripeljalo do razmerja med »otrokom in knjigami«, ki so jim na voljo.

Okolje, bogato s tiskanim gradivom, je odskočna deska za branje in naslednji korak, pisanje. Prav tako bodo pozitivne zgodnje izkušnje vzbudile vseživljenjsko zanimanje za branje in priložnost za dobre veščine pismenosti.

Zadovoljevanje potreb družin z otroki, mlajšimi od treh let

V okviru družinskega učenja in vseživljenjskega učenja je neoviran dostop do brezplačnih splošnih knjižnic za otroke, mlajše od treh let, bistvena človekova pravica in sestavina za izboljšanje razvoja matematične in bralne pismenosti v poznejšem življenju.

Knjižnice bi morale biti namenjene vsem otrokom in zato je nujno, da splošne knjižnice zagotavljajo dostopnost do gradiva in storitev za vse, ne glede na oviranost. Dostopnost do storitev, vključno s kulturnimi programi v knjižnici, je treba načrtovati z upoštevanjem potreb vseh otrok z oviranostmi, da se omogoči njihova popolna vključitev v družbo in med druge uporabnike knjižnice.

Dvojezične družine potrebujejo dostop do večjezičnega gradiva in gradiva v svojem prvem jeziku, da bi okrepili odnos med otroki, skrbniki in branjem.

Posebno pozornost bi morali nameniti potrebam otrok s podeželja in območij brez kakršnihkoli storitev. Zagotoviti bi morali potujoče knjižnice in lokalne prostore, ki se uporabljajo za programe ozaveščanja.

Tudi v urbanih okoljih imajo otroci in njihove družine lahko posebne zahteve. V večjih mestih veliko ljudi trpi zaradi različnih oblik prikrajšanosti, kot sta revščina in nepismenost. Za te ciljne skupine je zagotavljanje dostopa do knjižničnih storitev za majhne otroke velik izziv. V revnih območjih velikih mest se ne smemo osredotočati le na knjižnične storitve za dojenčke in malčke, ampak je treba upoštevati tudi druge žrtve takšnega življenjskega okolja. To so namreč

tudi starši, ki jih je izčrpal hiter življenjski slog in nepregledno število razpoložljivih aktivnosti, in starši, ki so izolirani od tradicionalnega družinskega okolja.

Ciljne skupine

Majhni otroci so pri dostopu do knjig, novih tehnologij in knjižničnih storitev odvisni od svojih staršev in skrbnikov. To daje knjižnicam priložnost, da preučijo potrebe teh odraslih in vplivajo na njihovo zavest o pomenu branja, knjig, multimedijskih vsebin in knjižnic pri razvoju majhnih otrok.

Ciljne skupine za razvoj in zagotavljanje storitev za najmlajše so:

- dojenčki in malčki (otroci, mlajši od treh let),
- starši in drugi družinski člani,
- zakoniti skrbniki,
- negovalci, npr. varuške, vzgojitelji,
- pedagoški delavci,
- zdravstveni delavci in
- drugi odrasli, ki delajo z otroki, knjigami in mediji.

Cilji knjižničnih storitev za dojenčke in malčke

- Zagotavljati vsakemu otroku in malčku pravico do okolja, ki vključuje igrače, knjige, večpredstavnost ter sredstva zanje, za njihove starše ter druge družinske člane, kot tudi za vzgojitelje in druge odrasle, ki delajo z majhnimi otroki.
- Ustvarjanje okolja, bogatega s tiskanim gradivom, da bi spodbudili veselje do branja in knjig.
- Omogočanje zgodnjega dostopa do razvoja multimedijskih veščin in uporabe tehnologije.
- Zagotavljanje gradiva, ki predstavlja različne kulture v družbi.
- Spodbujanje razvoja govora dojenčkov in malčkov.
- Razvoj jezikovnih in dvojezičnih spretnosti, zlasti pri jezikovnih in etničnih manjšinah.
- Obveščanje staršev itd. o pomembnosti branja/branja na glas za razvoj jezikovnih in bralnih spretnosti, zlasti pri jezikovnih in etničnih manjšinah.
- Vključevanje in usposabljanje staršev in skrbnikov za branje na glas z uporabo knjig in drugih gradiv ter vzgojnih prijemov za izboljšanje otrokovega razvoja in predbralnih spretnosti.
- Vključevanje in usposabljanje staršev ter skrbnikov za prepoznavanje starosti primerne gradiva in virov, ki so jim na voljo v njihovi splošni knjižnici.
- Seznanjanje z »zgodbami«, s katerimi se otrokom, njihovim staršem in skrbnikom predstavlja druge družine in druge kulture.
- Vzpostavlanje navade uspešnih knjižničnih obiskov, ki bo vodila k uspešni vseživljenjski pismenosti.
- Biti zagovornik in posrednik za tiste, ki živijo z dojenčki in malčki, skrbijo zanje in jih izobražujejo, zdaj in v prihodnosti.
- Zagotavljanje prostora za otroke in njihove skrbnike, da se lahko zbirajo, delijo izkušnje in družijo.
- Zagotavljanje toplega, prijetnega in varnega prostora za otroke in njihove družine.

Storitve

Knjižnične storitve, namenjene otrokom, bi morali obravnavati kot pomembne in jih postaviti ob bok storitvam za odrasle. Mladinske knjižnice bi morale izpolnjevati raziskovalne in čutne potrebe ter na področju pismenosti dojenčkov in malčkov.

Govor, poslušanje, branje in druge veščine pismenosti je treba uvesti in okrepiti že v zgodnjih razvojnih fazah. Na voljo bi morali biti prostori za glasbo, prosto igro in gibanje (glede na zmogljivosti posamezne knjižnice), gledališče, gospodinjstvo, preprosto naravoslovno in družboslovno raziskovanje ter viri za starše oz. skrbnike. Staršem in vsem tistim, ki delajo z majhnimi otroki, bi morali v mladinskih knjižnicah ponuditi priložnosti za usposabljanje in delavnice.

Pri zelo majhnih otrocih so rime, uganke, izštevanke, uspavanke in druge pesmi, slikanice in pripovedovanje pravljic pa tudi posebni računalniški programi z interaktivnimi slikanicami zelo koristni pripomočki za podporo razvoja govora.

Tako kot pri veččinah računanja in pismenosti bodo veščine IKT, ki se spodbujajo že v zgodnjem otroštvu, vsem otrokom omogočile sposobnost hitrega učenja in jih opremile z življenjskimi in poklicnimi veščinami pri odraščanju in v odraslosti.

Za starše dojenčkov in malčkov, pa tudi za vzgojitelje in zakonite skrbnike, bi morali razviti delavnice kot del izobraževanja za družine.

Splošna knjižnica za mnoge ni prvo mesto, kamor bi se odpravili. Knjižnica bi se morala približati ljudem v skupnosti, da bi se lahko vsi seznanili z gradivi za dojenčke in malčke. Čakalnice (pri zdravnikih, zobozdravnikih, v bolnišnicah), centri za družinsko vzgojo, javni in zasebni vrtci s posebnimi manjšimi zbirkami slikanic so odličen prostor za stik s ciljno skupino. Sodelovanje z osebjem zdravstvenih domov je nujno, saj v mnogih državah skoraj vsi starši z dojenčki obiskujejo zdravstvene domove, kjer se redno preverja rast, teža, telesni in govorni razvoj. Najzgodnejša leta so najpomembnejša za razvoj govora, zato se morajo knjižničarji osredotočiti na sodelovanje v mreži ustreznih strokovnjakov.

Tudi pripovedovanje pravljic, branje na glas zunaj knjižnice je zelo pomembno za zagovarjanje pomena bralnega razvoja in razvoja govora pri majhnih otrocih. Parki, čakalnice in celo nakupovalna središča so prikladen prostor za to. Starši bi morali biti obveščeni o urah pripovedovanja pravljic v knjižnici in programih ozaveščanja.

Posebno pozornost je treba nameniti staršem, katerih materni jezik ni uradni jezik države. Njihovi otroci bodo dvojezični ali pa bodo govorili popolnoma drug jezik kot starši. Te družine je treba podpirati v njihovem jeziku/kulturi in jih vključiti v novo okolje. Kadar niti knjig niti knjižničarjev ni na voljo, se lahko razvoj govora vključi v programe ozaveščanja.

Gradivo in kriteriji za izbor

Knjižničarji bi morali pri gradnji zbirk in storitev izbrati gradivo visoke kakovosti, primerno starosti, varno za dojenčke in malčke, gradivo, ki predstavlja izziv, a ne prevelikega, ki je vredno pozornosti staršev in negovalcev, nepristransko in neseksistično, vabljivo in zadovoljujoče.

Slikanice so še posebej pomembne za to starostno skupino, saj podpirajo vse vidike otrokovega razvoja in zagotavljajo prijetne, skupne izkušnje med odraslim in otrokom.

Knjige za dojenčke bi morale biti izdelane iz različnih vrst tkanin (npr. »knjige za dotikanje in občutenje«). Ilustrirane tipanke, ki vsebujejo elemente, ki se jih otroci lahko dotikajo, vohajo in slišijo, bodo imele ključno vlogo pri razvoju pismenosti otrok z oviranostmi.

Poleg tradicionalnih kartonk in slikanic potrebujejo otroci slikanice iz mehkega blaga z živobarvnimi kontrasti in gradivo za pismenost z dodanim besedilom v brajici za razvedrilo slabovidnih otrok. Knjižnice za slepe in slabovidne bi morale zagotoviti zbirke posebnih tipank in zvočnih knjig, ki bi si jih lahko izposodile splošne knjižnice. Druge vrste knjig za otroke, katerih starši so slabovidni, bi lahko vključevale besedilo v brajici na eni strani s sliko na nasprotni strani.

Za prebivalce različnih kultur bi morale imeti splošne knjižnice dvojezično gradivo, gradivo v različnih maternih jezikih v skupnosti, gradivo, ki prikazuje raznolikost skupnosti. Zvočne knjige bodo ponudile informacije tistim, ki ne znajo brati jezika države, v kateri živijo.

Knjižnice, ki ponujajo igrače za izposojajo ali uporabo v knjižnici, morajo posebno pozornost nameniti njihovi varnosti in čistosti. Igrače morajo biti v skladu z varnostnimi standardi posamezne države.

V knjižnično zbirko bi morali vključiti informativno in izobraževalno gradivo za starše.

Okolje

Dojenčki in malčki ter njihovi starši in negovalci naj bi knjižnico prepoznali kot dostopen, vabljen, privlačen, varen, nezahteven in neogrožujoč kraj za obisk. V knjižnici ne bi smelo biti nobenih ovir za dostop, kot so stopnice brez dvigal ali težka vrata ali območja, ki bi lahko bila nevarna za plazenje in prve, nestabilne korake. V idealnem primeru bi moralo biti znotraj območja za otroke, območje za najmlajše, kjer bi bile igrače, ki spodbujajo razvoj, pohištvo prilagojeno otrokom ali čiste preproge ali površine za talno igro. Zelo blizu ali znotraj knjižnice bi morali biti tudi sanitarni prostori za skrb za to starostno skupino, vključno s primernimi sanitarijami in prostorom za menjavo plen. Prav tako je treba razmisliti o območjih za dojenje ali hranjenje po steklenički.

Na voljo morajo biti tudi sedeži za odrasle in otroke. V takšnih prostorih lahko dojenčki in malčki ter njihovi starši in negovalci dobijo priložnost za interakcijo z drugimi družinami na tem območju.

Bistveno je, da majhni otroci knjižnico lahko varno uporabljajo. Dobro je izvesti varnostni pregled knjižnice in sprejeti ukrepe za zmanjšanje morebitnih nevarnosti, npr. ostri robovi na pohištvu in policah se zaščitijo, na električne vtičnice se namesti varnostna zaščita. Knjižnice, ki ponujajo igrače, morajo zagotoviti, da so te čiste in varne za uporabo.

Dobra osvetlitev in jasni barvni kontrasti slabovidnemu otroku ali staršem olajšata zaznavo okolja in orientacijo v knjižnici.

Mreženje

Mnoge skupine in organizacije v skupnosti se zanimajo za najmlajše člane skupnosti. Kjer so v bližini knjižnice zdravstvene ustanove, bodo zdravniki, zobozdravniki in drugi strokovnjaki, ki skrbijo za dojenčke, malčke in njihove starše, želeli vzpostaviti sodelovanje, da bi ponudili informacije in gradiva o preventivni negi, brezplačnih ambulantah, dostop do posebnih virov itd. Javni in zasebni vrtci lahko posredujejo informacije in merila za obiskovanje teh ustanov. Domovi krajanov lahko objavijo svoje vire in programe za to starostno skupino, starše, negovalce in skrbnike. Gradiva za šolanje na domu, verski pouk, glasbeno vzgojo in podobno so lahko na voljo v privlačnih zvezkih ali na oglasnih deskah. V zameno lahko knjižnice razdelijo plakate, koledarje, kazalke in drugo knjižnično ter bralno promocijsko gradivo v številne ustanove, s katerimi sodelujejo.

Knjižnica lahko sodeluje z lokalnimi združenji za otroško rehabilitacijo ali skupinami staršev, da bi prišla v stik z otroki z oviranostmi. Knjižničarji jih lahko povabijo, da obišejo knjižnico in se pogovorijo o njihovih potrebah po storitvah in gradivu.

Promocija

Pozitivna javna podoba mladinskih knjižnic je najpomembnejša, saj starši, negovalci in tisti, ki delajo z dojenčki in malčki, vidijo knjižnico kot del skupnosti, kamor lahko družine pripeljejo svoje majhne otroke, da bi se zabavali, spoznali druge otroke in družine ter obiskovali programe in usposabljanja za vzgojo.

Oglaševanje sega vse od preprostih tehnik, kot so letaki, ki oglašujejo delovni čas in storitve, do bolj izpopolnjenih metod, kot so marketinški programi in uporaba spletnih strani za promocijo knjižničnih storitev in dejavnosti. Vsi partnerji knjižnice bi morali biti vključeni v posredovanje gradiva za obveščanje javnosti. Nujno je konstruktivno delo s tržno usmerjenimi proizvodi, ki gradijo tako na kakovostni vsebini kot estetiki. Informacije in znaki bi morali biti v jezikih, ki odražajo skupnost.

Zaposleni

Vsaka knjižnica bi morala imeti zaposlenega vsaj enega kvalificiranega knjižničarja. Učinkovite in strokovno vodene mladinske knjižnice morajo imeti usposobljene in predane mladinske knjižničarje z različnimi veščinami in strokovnim usposabljanjem na področju razvoja otroka, poznavanja pismenosti od rojstva otroka do treh let, vzgoje, poznavanja kakovostne otroške književnosti, ustvarjalnega spodbujanja dojenčkov in malčkov k socialni interakciji in tudi na področju načrtovanja in komunikacijskih veščin, da bi zagotovili najboljše okolje za to starostno skupino in njihove starše ter skrbnike.

Knjižnica bi morala imeti zaposlenega knjižničarja, ki je predan in usposobljen za storitve in potrebe ranljivih skupin uporabnikov.

Zaposleni morajo imeti veščine in kompetence za delo v večkulturnem in medkulturnem okolju. Raznolikost kulture v skupnosti bi se morala odražati pri zaposlenih in prostovoljcih, knjižnice bi morale v svoje dejavnosti vključiti iznajdljive starše z večkulturnim ozadjem.

Poleg popolnoma usposobljenih in opremljenih mladinskih knjižničarjev igrajo pomembno vlogo tudi prostovoljci. Prostovoljci se lahko usposobijo za branje na glas, pripovedovanje pravljič in izvajanje teh dejavnosti tako znotraj kot zunaj knjižnice.

Upravljanje in vrednotenje

Pomembno je, da tisti, ki upravljajo storitve za otroke, sodelujejo v procesu načrtovanja knjižnice kot celote, da zagotovijo ozaveščenost in podporo storitvam za otroke pri splošnih in dolgoročnih načrtih knjižnice. Zanesljive informacije o dejavnostih so nujne za vrednotenje in izboljšanje zagotavljanja storitev za vse segmente prebivalstva. Redno zbiranje statističnih in neformalnih informacij³ kaže na odgovornost in pomaga pri načrtovanju in prihodnjih odločitvah upravljanja. Zagotavljanje stalnega razvoja kadrov izhaja iz uveljavljenih kompetenc, kar omogoča še boljše storitve za uporabnike.

Prav tako je pomembno zbirati statistične podatke o skupnosti, da bi razbrali kulturno raznolikost na območju knjižnice.

Financiranje

Osnovno financiranje bi moralo izhajati iz lokalnih ali nacionalnih vladnih organov, ki so odgovorni za zagotavljanje splošne knjižnice ali, kjer je to primerno, nevladnih organizacij in drugih podobnih organizacij, ki imajo pooblastilo za zagotavljanje brezplačnih storitev splošne knjižnice.

Dodatno financiranje bi moralo biti dobrodošlo in z njim bi poskušali zagotoviti dodatne storitve, ki jih ne more v celoti podpreti osnovno financiranja, npr. knjige za programe, namenjene dojenčkom, nacionalni programi za branje.

---

³ Izraz neformalne informacije (ang. anecdotal information) se nanaša na govorice ali dokaze ali informacije zbrane neformalno, na primer ustno in neuradno.

3. DEL

Seznam za preverjanje

Za doseganje najboljših rezultatov pri samoocenjevanju v vsako polje vnesite mesec in leto, ki ustrežata vašemu napredku: npr. če »mora« vaša knjižnica »premisлити« o vključevanju storitev za dojenčke in malčke v svoje poslanstvo, vnesite »2007«.

V korist storitev za DOJENČKE in MALČKE, starše, družine, negovalce in tiste, ki delajo z zelo majhnimi otroki,

bi morala vsaka splošna knjižnica:

1. **stremeti k zagotavljanju** visokokakovostnih storitev za otroke, podpora zgodnjega učenja, družinskega učenja in vseživljenjskega učenja, prepoznati te storitve kot pomembne in enakovredne storitvam za odrasle.

<i>V kateri fazi razvoja je knjižnica?</i>			
<i>mora</i>	<i>načrtuje</i>	<i>že izvaja</i>	<i>dosega in</i>
<i>premisлити</i>			<i>vrednoti</i>

2. **vključiti** storitve za DOJENČKE (od rojstva do 12 mesecev) in MALČKE (od 12 mesecev do treh let) v svoje poslanstvo.

<i>V kateri fazi razvoja je knjižnica?</i>			
<i>mora</i>	<i>načrtuje</i>	<i>že izvaja</i>	<i>dosega in</i>
<i>premisлити</i>			<i>vrednoti</i>

3. **zagotoviti** čim lažji postopek pridobivanja članske izkaznice in ostalih knjižničnih ugodnosti.

<i>V kateri fazi razvoja je knjižnica?</i>			
<i>mora</i>	<i>načrtuje</i>	<i>že izvaja</i>	<i>dosega in</i>
<i>premisлити</i>			<i>vrednoti</i>

4. **razumeti** potrebo po dobro vidnih oznakah, tako besednih kot v obliki piktogramov, da se omogoči samostojnost uporabnikov pri orientaciji v knjižničnih prostorih.

<i>V kateri fazi razvoja je knjižnica?</i>			
<i>mora</i>	<i>načrtuje</i>	<i>že izvaja</i>	<i>dosega in</i>
<i>premisлити</i>			<i>vrednoti</i>

5. **zagotoviti** jasno določen prostor, namenjen gradivu za DOJENČKE in MALČKE na vseh lokacijah knjižnice, vključno s potujočo knjižnico in dostavo.

<i>V kateri fazi razvoja je knjižnica?</i>			
<i>mora</i>	<i>načrtuje</i>	<i>že izvaja</i>	<i>dosega in</i>
<i>premisлити</i>			<i>vrednoti</i>

6. **zagotoviti** dostop do knjižničnih prostorov za otroške in invalidske vozičke, hojce itd.

<i>V kateri fazi razvoja je knjižnica?</i>			
<i>mora</i>	<i>načrtuje</i>	<i>že izvaja</i>	<i>dosega in</i>
<i>premisлити</i>			<i>vrednoti</i>

7. **izbirati** in nabavljati gradivo za to skupino uporabnikov, ki bi podpiralo cilje pismenosti »porajajočih se bralcev«.

<i>V kateri fazi razvoja je knjižnica?</i>			
<i>mora</i>	<i>načrtuje</i>	<i>že izvaja</i>	<i>dosega in</i>
<i>premisлити</i>			<i>vrednoti</i>

8. **zagotavljati** prijetno okolje, ki je udobno in varno ter spodbuja zgodnje faze razvoja in učenja.

<i>V kateri fazi razvoja je knjižnica?</i>			
<i>mora</i>	<i>načrtuje</i>	<i>že izvaja</i>	<i>dosega in</i>
<i>premisлити</i>			<i>vrednoti</i>

9. **zagotoviti** velik izbor starosti primerne gradiva in storitev, v različnih oblikah, vključno z: igračkami, tiskanim gradivom, multimedijскими vsebinami, tehnologijo in prilagojenimi napravami.

<i>V kateri fazi razvoja je knjižnica?</i>			
<i>mora</i>	<i>načrtuje</i>	<i>že izvaja</i>	<i>dosega in</i>
<i>premisлити</i>			<i>vrednoti</i>

10. **zagotoviti** dostopnost do gradiva in storitev za vse, ne glede na njihove sposobnosti.

<i>V kateri fazi razvoja je knjižnica?</i>			
<i>mora premisliti</i>	<i>načrtuje</i>	<i>že izvaja</i>	<i>dosega in vrednoti</i>

11. **vzdrževati** ustrezen kader, ki zna nuditi informacije in svetovati ter izvajati programe.

<i>V kateri fazi razvoja je knjižnica?</i>			
<i>mora premisliti</i>	<i>načrtuje</i>	<i>že izvaja</i>	<i>dosega in vrednoti</i>

12. **nuditi** najnovejše priložnosti za izobraževanje in programe usposabljanj.

<i>V kateri fazi razvoja je knjižnica?</i>			
<i>mora premisliti</i>	<i>načrtuje</i>	<i>že izvaja</i>	<i>dosega in vrednoti</i>

13. **prepoznavati** in upoštevati različne jezikovne in kulturne potrebe uporabnikov knjižnice pri pridobivanju gradiva in načrtovanju storitev.

<i>V kateri fazi razvoja je knjižnica?</i>			
<i>mora premisliti</i>	<i>načrtuje</i>	<i>že izvaja</i>	<i>dosega in vrednoti</i>

14. **nuditi** starosti primerne programe in dejavnosti ob različnih urah v dnevu in ob različnih dneh v tednu, da bi se prilagodila različnim urnikom, ki jih imajo njeni uporabniki.

<i>V kateri fazi razvoja je knjižnica?</i>			
<i>mora premisliti</i>	<i>načrtuje</i>	<i>že izvaja</i>	<i>dosega in vrednoti</i>

15. **zagotoviti** letake z informacijami o knjižničnih storitvah čim širše v skupnosti, da bi dosegla pozornost vseh.

<i>V kateri fazi razvoja je knjižnica?</i>			
<i>mora premisliti</i>	<i>načrtuje</i>	<i>že izvaja</i>	<i>dosega in vrednoti</i>

16. **razvijati** partnerstva z lokalnimi skupinami in organizacijami v skupnosti, da bi zagotovila najboljše prostore, storitve in priložnosti za najmlajše člane skupnosti.

<i>V kateri fazi razvoja je knjižnica?</i>			
<i>mora</i>	<i>načrtuje</i>	<i>že izvaja</i>	<i>dosega in</i>
<i>premisлити</i>			<i>vrednoti</i>

17. **povabiti** predavatelje in govornike, da okrepijo in razširijo zanimanja za raznovrstne tematike, kot so spretnosti starševstva, priprava na vrtec.

<i>V kateri fazi razvoja je knjižnica?</i>			
<i>mora</i>	<i>načrtuje</i>	<i>že izvaja</i>	<i>dosega in</i>
<i>premisлити</i>			<i>vrednoti</i>

18. **spodbujati družine in negovalce**, da vidijo knjižnico kot pogosto lokacijo za učenje in zabavo.

<i>V kateri fazi razvoja je knjižnica?</i>			
<i>mora</i>	<i>načrtuje</i>	<i>že izvaja</i>	<i>dosega in</i>
<i>premisлити</i>			<i>vrednoti</i>

19. **predstavljati javnosti** pomen splošne knjižnice kot bogate in dobrodošle institucije v skupnosti, preko spletne strani ter z ostalimi sredstvi, vključno z radiem, in sicer v jezikih, ki se v lokalnem okolju govorijo.

<i>V kateri fazi razvoja je knjižnica?</i>			
<i>mora</i>	<i>načrtuje</i>	<i>že izvaja</i>	<i>dosega in</i>
<i>premisлити</i>			<i>vrednoti</i>

20. **spodbujati** neformalne oblike druženja in razprav, da bi pri starših in negovalcih krepili veščine na področjih izgradnje zaupanja in reševanja problemov.

<i>V kateri fazi razvoja je knjižnica?</i>			
<i>mora</i>	<i>načrtuje</i>	<i>že izvaja</i>	<i>dosega in</i>
<i>premisлити</i>			<i>vrednoti</i>

21. **se posvetiti** temu, da bi imela usposobljene, razumevajoče zaposlene iz kulturno raznolikih okolij, ki bi zastopali različne skupine lokalnega prebivalstva, da bi zadovoljila večkulturnim potrebam vseh uporabnikov.

<i>V kateri fazi razvoja je knjižnica?</i>			
<i>mora premisliti</i>	<i>načrtuje</i>	<i>že izvaja</i>	<i>dosega in vrednoti</i>

22. **poskrbeti** za vrednotenje in kritičnost, s čimer bi zagotovila odgovorno ravnanje zaposlenih, obenem pa nudila možnosti za razvoj na strokovnem področju, z namenom zagotoviti odlične storitve za vse družbene segmente.

<i>V kateri fazi razvoja je knjižnica?</i>			
<i>mora premisliti</i>	<i>načrtuje</i>	<i>že izvaja</i>	<i>dosega in vrednoti</i>

23. **si prizadevati** za ustrezno osnovno financiranje za zagotavljanje BREZPLAČNE splošne knjižnice.

<i>V kateri fazi razvoja je knjižnica?</i>			
<i>mora premisliti</i>	<i>načrtuje</i>	<i>že izvaja</i>	<i>dosega in vrednoti</i>

24. **slediti** najboljšim praksam z vsega sveta in prilagoditi ter vključiti nove ideje, saj te koristijo knjižnici v njenem prizadevanju po odličnosti.

<i>V kateri fazi razvoja je knjižnica?</i>			
<i>mora premisliti</i>	<i>načrtuje</i>	<i>že izvaja</i>	<i>dosega in vrednoti</i>

4. DEL

Najboljše prakse

Oddelka znotraj **Ameriškega bibliotekarskega združenja** (Združenje splošnih knjižnic in Združenje za knjižnične storitve za otroke) sta razvila vrsto delavnic za starše in skrbnike, da bi splošnim knjižnicam zagotovila pomembna orodja za pomoč pri pripravi staršev na njihovo ključno vlogo prvega učitelja svojega otroka. S pomočjo raziskav o zgodnji pismenosti in razvoju možganov se je začela pobuda *Every Child Ready to Read @ your library* (Vsak otrok je pripravljen na branje v tvoji knjižnici). Namen programa je, da bi splošne knjižnice postale partner pri vseživljenjskem izobraževanju. V številnih skupnostih je knjižnica eden redkih prostorov, ki so staršem na voljo z brezplačnimi programi, igračami, knjigami, ki si jih lahko izposodijo, in vabljivim prostorom, kamor lahko pripeljejo svoje dojenčke in malčke.

www.ala.org/alsc

Splošne knjižnice v Združenih državah Amerike sodelujejo s svojimi javnimi lokalnimi radijskimi in televizijskimi postajami, da bi spodbudile pobudo *Ready To Learn* (Pripravljen na učenje). Pobuda, ki jo financira ministrstvo za izobraževanje (United States Department of Education), ustvarja privlačne televizijske in druge programe – vse s ciljem pomagati otrokom, starim dve leti in več, da se pripravijo na branje. Priljubljene televizijske oddaje, kot sta *Between the Lions* in *Sesame Street*, so del partnerstva. Novi programi, ki se bodo začeli izvajati v letih 2007 in 2008, vključujejo *Word World*, *Martha Speaks* in *The Electric Company*. Televizija je velik del življenja mnogih otrok. S takšnimi prizadevanji ponujajo kakovostno izbiro za zelo majhne otroke in njihove starše ter skrbnike.

www.pbs.org/readtolearn

Knjižnica Medveščak (Knjižnice grada Zagreba, Hrvaška) ponuja širok nabor dnevnih programov za lokalno skupnost, vključno z dejavnostmi za dojenčke, malčke in njihove starše, kot so skupne igralne ure, ki potekajo petkrat tedensko, ure pravljic, izposoja igrač, ki je na voljo vsak dan, odlična zbirka slikanic za otroke, mlajše od treh let, zbirka priljubljenih izobraževalnih knjig in revij za starše, delavnice in predavanja za starše, ki jih izvajajo psihologi, pedagogi, zdravniki itd., in vključevanje staršev v vse dejavnosti z otroki. Poseben program za dojenčke in starše se je začel leta 1993.

www.knjizmed.hr

Oddelek za otroke Hrvaškega knjižničnega združenja je tri leta izvajal projekt *Čitajmo im od najranije dobi* (Berimo jim od najzgodnejših let naprej). Mladinski knjižničarji iz lokalnih knjižnic obišejo vrtce in se z zaposlenimi in starši pogovarjajo o zgodnji pismenosti, pomenu branja otroku od rojstva dalje, o načinih branja na glas in o predstavitev najkakovostnejših slikanic najmlajšim. Za vzgojitelje in starše je na voljo informacijsko in izobraževalno gradivo, ki je na voljo tudi na spletu.

http://www.hkdrustvo.hr/hr/strucna_tijela/17/publikacije/

Splošna knjižnica na Danskem izvaja projekt, ki se imenuje Det eventyrlige bibliotek (Doživljajska knjižnica) v sodelovanju z **Dansko knjižnico za slepe**. Njihova ciljna skupina so otroci z oviranostmi in njihove družine. V knjižnico jih povabijo, da si ogledajo storitve in

ponudbo knjižnice za otroke z oviranostmi, za katere imajo posebne programe, namenjene zadovoljevanju njihovih potreb.

www.dbb.dk

Izobraževanje bodočih bralcev je avtorski program v **Russian State Children's Library**, ki se nadaljuje v mladinskih knjižnicah v Permu, Anadirju in drugih ruskih mestih. Program vključuje tedenska srečanja v knjižnici z majhnimi otroki, kjer pridejo dojenčki preko igre prvič v stik s pismenostjo. Prebirali so jim poezijo in zgodbe ter razpravljali o različnih temah, na primer: *jesen, bratje in sestre, pesmi o igračah*. Avtorji programov so svoj projekt zasnovali na idejah, ki sta jih razvila L. Vigotski in F. Dalto. Objavljali so tudi članke v ruskih revijah, kar je drugim sodelavcem omogočilo, da so uporabili njihove izkušnje.

V **Russian State Children's Library** so organizirali razstavo slik dojenčkov in malčkov (od šestih mesecev do dveh let), ki so jih ustvarili v knjižnici ali doma. Poimenovali so jo *Dojenčki ustvarjajo z barvami*. To je bil skupni projekt z International Children's Painting Gallery in Children's House No. 29. Nekateri mladi slikarji so uporabljali čopiče, večina pa je uporabljala prste, dlani (morda tudi druge dele telesa). Barvne kombinacije in izraz so bili tako odlični, da so vsi obiskovalci knjižnice ob ogledu slik – in preden so prebrali informacije o projektu – domnevali, da gre za sodobna profesionalna dela. Predstavljene niso bile samo slike, temveč tudi fotografije »avtorjev«. Vsi udeleženci razstave so prejeli diplome, podeljene staršem, v poznejših letih pa bodo otroci spoznali, da so že prejeli svojo prvo nagrado v življenju.

V programu *Nascuts per llegir* (Rojeni za branje) je sodelovalo več **splošnih knjižnic** v Kataloniji, v **Španiji**. Cilj programa je spodbuditi ljubezen do branja od prvih mesecev življenja naprej, vzpostaviti čustveno povezavo med otroki in odraslimi v zvezi s knjigo ter tudi vključiti skupnost, ki skrbi za majhne otroke, kot so starši, pediatri, medicinske sestre, knjižničarji, strokovnjaki za poučevanje in drugi strokovni delavci, ki se ukvarjajo tako s knjigami kot s književnostjo za majhne otroke. Projekt je potekal tri leta, od leta 2005 do 2007, in je bil namenjen vsem majhnim otrokom, rojenim od leta 2005 naprej, v občinah, ki spadajo v pilotni načrt.

<http://www.nascutsperllegir.org/>

Knjižnice v Barceloni (Španija) organizirajo *Reading club for new parents* (Bralni krožek za novepečene starše). Starši novorojenčkov pridejo do knjig, ki govorijo o nalogah starševstva in se učijo prenašati ljubezen do branja na svojega otroka. Starši naj bi se tako seznanili z mladinsko književnostjo za najmlajše in jim tako približali ustno izročilo besednih iger in tradicionalnih pesmi »v naročju«. Ta dejavnost se izvaja v treh knjižnicah barcelonskega omrežja.

Služba za branje dojenčkom (Servei de lectura a petits lectors): Mnoge **občinske knjižnice v provinci Barcelona** (Katalonija, **Španija**) imajo prostor, ki je namenjen samo dojenčkom, malčkom in najmlajšim otrokom, kjer je zbranega več gradiva, primernege tej starosti, in namen katerega je vzbuditi njihovo zanimanje za branje že zelo zgodaj. V tem prostoru mora otroke vedno spremljati odrasla oseba, ki pazi nanje, medtem ko otroci uporabljajo te storitve. Oblikovali so spletno stran, kjer je predstavljen zelo zanimiv izbor knjig za boljše razumevanje problemov najmlajših in načinov, kako jim pomagati:

<http://www.diba.es/chilias/info/lIistaguies.asp>

<http://www.diba.es/biblioteques/guia/serveis/lIistaserveis.asp?servei=6>

V večini **švedskih splošnih knjižnic** imajo police s knjigami za otroke z ovirami na področju branja tiskanega gradiva. To so t. i. jabolčne police (Apple shelf) – označene so z jabolkom. Na njih so knjige s piktogrami in simboli po sistemu Bliss, video posnetki v znakovnih jezikih za gluhe, taktilne knjige za slepe in slabovidne otroke. Taktilne slikanice izdeluje Swedish Library of Talking books and Braille, TPB. Nekatere knjižnice te police uporabljajo tudi za razstavljanje didaktičnih igrac za malčke. Swedish National Council of Cultural Affairs je objavil smernice za knjižnice, ki želijo razviti lastne police.

Knjižnica Nørrebro, splošna knjižnica v Kopenhagenu (**Danska**), od septembra 2004 izvaja projekt jezikovnega spodbujanja, ki je namenjen otrokom in njihovim staršem z večkulturnega dela mesta. Prek osebnega stika in štirih obiskov družine, od rojstva do začetka šolanja, želi knjižnica ustvariti skupno kulturno razumevanje za boljši razvoj jezika in govora. Predhodni rezultat projekta je znatno povečanje števila družin, ki obiskujejo knjižnico. Projekt je tlakoval pot k širšemu sodelovanju skupin za razvoj idej in novih modelov za delo z dvojezičnimi družinami. Prvo leto je projekt finančno podprl sklad Library Board Development Fund. Projekt *Biblioteksstyrelsen* se bo nadaljeval kot redna knjižnična dejavnost, s finančno podporo iz lastnih sredstev knjižnice in s pomočjo ministrstva, pristojnega za integracijo.

www.sprogporten.dk

Boekenpret je program za izboljšanje bralnih in jezikovnih veščin v **splošnih knjižnicah** na **Nizozemskem**. Osredotoča se na družine (z nizko izobrazbo), tako nizozemske kot tudi priseljene, z otroki od rojstva do šestih let. V lokalnem omrežju sodelujejo zdravstvene ambulante za otroke, centri za dnevno varstvo, vrtci, osnovne šole in splošne knjižnice. Knjižničarji izobražujejo strokovnjake po posebni metodi za jezikovne spretnosti (Taallijn VVE). V vseh starostnih skupinah (0–2, 2–4, 4–6) potekajo aktivnosti v centrih za otroke in doma, na podlagi posebej razvitih gradiv. Zbirke slikanic so na voljo v vrtcih in dnevni centrih za varstvo otrok, da se starši navadijo na redno izposojanje knjig. Starši se postopno učijo branja na glas, uporabe slikanic, petja pesmi itd. Delavnice (srečanja ob kavi) so organizirane v knjižnici, starši pa mesečno prejema nova gradiva, kot so manjše knjige, ročne lutke, letaki.

www.boekenpret.nl

Program *Books for baby* (Knjige za dojenčka), ki ga najdemo v vseh **splošnih knjižnicah** v Quebecu (**Kanada**), spodbuja novopečene starše, da novorojenčka vpišejo v knjižnico. Ko se vpišejo, dobijo darilno vrečko, ki vključuje knjigo za malčke, nasvete za branje in revijo, namenjeno novopečenim staršem. Program je zelo uspešen in mladim družinam omogoča, da se pridružijo knjižnici in spoznajo storitve, ki jih ponuja.

Program *Toup'tilitou*, ki ga je razvil **Communication-Jeunesse** v Quebecu (**Kanada**), je program prebujanja branja in pisanja pri otrocih od rojstva do 5. leta starosti. Načela programa so: poudariti igranje in užitek odkritja; spodbujati uporabo knjig od rojstva naprej; vzpostaviti odnos otroka do knjig, ko se igra z njimi, in ustvariti okolje, ki je naklonjeno branju. *Toup'tilitou* ponuja delavnice o otroški književnosti in predstavitve knjig, izpostavlja letne nagrade za knjige, predlaga dejavnosti in izvaja predstavitve ur pravljič v knjižnicah, na knjižnih sejmih in drugih literarnih dogodkih.

Splošna knjižnica Hamilton (Ontario, Kanada) ponuja bogato učno okolje, neformalen prostor za srečanja in prostor za mlade družine. Kotički za igranje v knjižnici so napolnjeni z igračami, ki spodbujajo zgodnjo pismenost ter gibalni in kognitivni razvoj. Vsaka enota knjižnice ima zbirko gradiv za starše, s katerimi starše obveščajo o rasti in razvoju njihovega otroka. Osnovni program knjižnice vključuje tedenska srečanja *Ure pravljic za dojenčke* (Story Time for Babies), ki se začnejo ob rojstvu otroka. Pobuda Every Child Ready To Read @Your Library, ki jo je razvilo Ameriško bibliotekarsko združenje, je vključena v programe ur pravljic. Ta celostni pristop k zgodnji pismenosti poveže izmenjavo dobrih knjig s šestimi veččinami, potrebnimi za bralni uspeh. Da bi dosegli raznoliko skupnost v Hamiltonu, knjižnica v lokalnih skupinah za matere in otroke predstavlja rime, zgodbe in pesmi. Novopečene matere v bolnišnici obišče patronažna sestra. Ob obisku prejmejo vrečko za knjige *Beri svojemu dojenčku* (Read to Your Baby), v kateri so informacije o razvoju/zdravju ter povabilo, da obiščejo svojo lokalno knjižnico, kjer ob vpisu novorojenčka prejmejo brezplačno kartonko.

<http://www.myhamilton.ca/myhamilton/LibraryServices/>

Bookstart (Združeno kraljestvo), ki ga vodi nacionalna dobrodelna organizacija *Booktrust*, je bil prvi nacionalni program podarjanja knjig novorojenčkom na svetu. *Bookstart* se je začel v Združenem kraljestvu leta 1992 s 300 dojenčki. Do leta 2001 je bilo v program vključenih že več kot milijon dojenčkov (Bookstart Partnership Report, 2003). Program deluje prek večagencijskega programa in vključuje splošne knjižnice, izobraževalne ustanove in zdravstvene ustanove, ki vsakemu dojenčku zagotovijo brezplačen paket knjig, gradivo za starše in skrbnike, pogosto skušajo doseči socialno izključene družine. Paket knjig *Bookstart pack* običajno dostavijo družinam pri pregledu za dojenčke med sedmim in devetim mesecem. Paket vsebuje platneno vrečko z dvema kartonkama, knjigo otroških pesmi za najmlajše, nasvete za izmenjavo knjig s seznamom dobrih knjig za dojenčke, informacije o knjižnicah in povabilo za vpis. Ponudijo tudi neformalne knjižnične dogodke, kot sta čas za pesmi ali ure pravljic. V Angliji sta od leta 2006 na voljo še dva paketa – *Bookstart Plus* za 18-mesečnike in *My Bookstart Treasure Chest*, namenjen triletnikom.

www.bookstart.co.uk

Program *Bookstart Campaign* se je začel aprila 2003 kot vzorčni projekt za 930 dojenčkov v zdravstvenem domu Junrang v Seulu v Južni Koreji. *Bookstart* so razvili v Združenem kraljestvu leta 1992, sledila je širitev po vsem svetu v več kot 10 držav. Za predstavitev programa Korejcem je bila ustanovljena zasebna organizacija *Bookstart Committee of Korea*, ki je sodelavce iz Združenega kraljestva in Japonske povabila, da predstavijo svoje izkušnje in študije primerov. Od avgusta 2004 številne samoupravne organizacije in splošne knjižnice aktivno sodelujejo v programu. Ti okraji vključujejo Junrang-gu v Seulu, Yonsu-gu v Inchonu, Jung-gu v Seulu, Sunchon, Seocho-gu v Seulu, Jechon, Sokcho itd. *Bookstart* se je najprej začela v zdravstvenem domu lokalne skupnosti s podarjanjem slikanic dojenčkom, sčasoma so se aktivno lokalne splošne knjižnice pridružile.

Združenje Seoul Society for Children's Library and Literature (SSCLL) je načrtovalo in koordiniralo projekt *Beautiful Granny Storyteller's Workshop Project* (Seul, Južna Koreja) s podporo Grant for Woman from Seoul City. Tretja delavnica se je začela leta 2004. Babice se na delavnicah učijo in urijo v pripovedovanju zgodb, glasnem branju, petju pesmi in otroških rimah itd. Imajo možnost, da se prostovoljno prijavijo kot pripovedovalke pravljic v knjižnicah, vrtcih, šolah, socialno-izobraževalnih centrih itd. Babice (starejša generacija) in vnuki (mlajša

generacija) se zblížajo preko pravljic, slikanic in zgodb. Igrajo in pogovarjajo se. Z otroki se babice seznanijo tudi kot prostovoljne pripovedovalke pravljic na urah pravljic v knjižnicah. Številne knjižnice namreč uporabljajo podpornike/prostovoljce za programe za otroke, zlasti za družinske ure pravljic.

Project Health Care Centres se je začel leta 1991 na pobudo **Bærum Libraries (Norveška)**. Namen je bil, da bi bodoče starše, starše z majhnimi otroki, starše iz etničnih manjšin, mladoletnike in nosečnice, ki uporabljajo zdravstvene domove v občini Bærum, dosegli z informacijami o pomenu otroških knjig za razvoj jezika. Leta 2002 so se knjižnice in zdravstveni domovi odločili za nadaljevanje projekta. Sodelovanje med zdravstvenimi domovi in knjižnicami zagotavlja, da so vsi, ki imajo otroke stare od devetih do desetih mesecev, seznanjeni s storitvami knjižnice. To se okrepi s poznejšimi zdravniškimi pregledi. Zaposleni v zdravstvenih domovih staršem redno razdeljujejo letake in gradiva, ki jih je pripravila knjižnica, ko je otrok star približno devet do deset mesecev, in na pregledih, ko so otroci stari dve leti in štiri leta. Obveščajo o tem, kaj knjižnica lahko ponudi, in starše opominjajo o pomembnosti branja svojemu otroku.

Obstaja veliko različnih **potujočih knjižnic za otroke**, ki ponujajo ciljno usmerjene storitve za otroke po **vsem svetu**. Naslednje tri so še posebej vredne omembe:

Soria Moria na Norveškem zagotavlja vozilo za otroke, pisan kombi z lutkami, duhovi in stolom za pripovedovanje pravljic. Z njim obiskujejo šole, igralne skupine itd. Kombi je zaslužen dobil nagrado IFLA leta 2005. V njem razposajen, prekipevajoč in navdihujoč knjižničar pripoveduje zgodbe o duhovih, oblečen je v duha, pleše trebušni ples, pripravljala lutkovne predstave. To je izjemna storitev.

Netti Nysse iz Tampere (**Finska**) je inovativna storitev potujoče knjižnice z dvema voziloma. Namenjena je širši javnosti, vendar s poudarkom na otrocih in z IKT. Prvotno vozilo je avtobus s pregibnim delom s prostorom za otroke v zadnjem delu.

Splošna knjižnica v Birminghamu (Birmingham public library, VB) ima zelo priljubljeno vozilo, namenjeno otrokom. To je brezhibno ohranjeno, čeprav je za njim že 15 let dela na socialno izključenih območjih Birminghama. Tako kot pri norveški potujoči knjižnici je tudi tukaj razposajen, prekipevajoč in navdihujoč knjižničar, ki je sočuten do svojih uporabnikov. Z vozilom obiskuje šole, igralne skupine, domove krajanov in posebne dogodke v skupnosti. Vozilo je dvakrat dobilo nagrado v UK Mobilemeet.

Nekateri **afriški** založniki si prizadevajo premagovati pomanjkanje ustreznega gradiva za branje za dojenčke in malčke v splošnih knjižnicah. Založbi Nouvelles Editions Ivoiriennes v **Slonokoščeni obali** in Ruisseaux d'Afrique v **Beninu** sta, na primer, objavili več naslovov za najmlajše otroke. Najbolj izvirna ideja pa so »pagnes-livres«, knjige iz blaga, ustvarjene in natisnjene v **Maliju**, ki jih je mogoče najti v **splošnih knjižnicah v Maliju** in jih lahko »beremo« malčkom, oni pa lahko z njimi rokujejo. Po knjigi malijskih otroških imen, razvrščenih po abecedi, in knjigi, v kateri so ilustrirane besede v bambarskem jeziku (založbe CEBA), je društvo Malira pred kratkim izdalo tretjo knjigo iz blaga, »1, 2, 3«, knjigo s števili, ki prikazuje zelenjavo in jo poimenuje v štirih malijskih jezikih. Knjiga se prodaja tudi v Franciji, izkupiček od prodaje gre za dve vaški knjižnici v regiji Timbuktu.

www.malira.org

Splošna knjižnica Urayasu v predmestju Tokia na **Japonskem** ponuja program *Enjoying Nursery Rhymes with Babies* (Uživajmo v rimah z dojenčki) za dojenčke in malčke med šestim mesecem ter enim letom in dvema mesecema ter malčke, starejše od enega leta in treh mesecev ter njihove starše. Organizira se ga enkrat na mesec z dejavnostmi, kot so glasno branje otroških pesmi in slikanic. Knjižničarji obiskujejo dnevne varstvene centre v mestu in nekatere javne vrtce, kjer jim ponujajo podobne storitve. Program *Bookstart Picture Book* je na voljo za 5-mesečne dojenčke in njihove starše enkrat na mesec na različnih območjih za večjo priročnost udeležencev. Izvaja se ga v sodelovanju z mestom Urayasu. Urayasu Public Library ponuja še en program, ki se imenuje *Picture Books for Parents and Children*. Ta knjižnica je znana po tem, da zagotavlja visoko raven storitev na Japonskem.

Na Japonskem je 1.840 lokalnih oblasti, *program Bookstart* pa je na voljo v 597. V številnih lokalnih skupnostih knjižničarji obiskujejo javne zdravstvene domove, da predstavijo knjige na zdravniških pregledih za dojenčke s podarjanjem brezplačnih slikanic, vendar mesto Urayasu ponuja storitve za dojenčke in starše v knjižnici. Splošne knjižnice običajno delujejo v sodelovanju s prostovoljskimi skupinami, vendar je ta knjižnica edinstvena, saj ponuja vse svoje storitve za dojenčke in malčke po navodilih knjižničarjev.

Osaka Prefectural Central Library se nahaja v drugi največji prefekturi na **Japonskem**, takoj za Tokiem. Ponuja program z imenom *Story-telling Cradle* (Zibelka pripovedovanja pravljic) z interaktivnimi igrami otroških pesmi za najmlajše in glasnim branjem slikanic za do 15 predprijavljenih družin z dojenčki in malčki, starimi med petimi meseci in enim letom, ter z malčki, starimi med enim letom in dvema letoma ter tremi meseci. Izvajajo ga dvakrat mesečno v 3-mesečnih obdobjih. Drugi program, imenovan *Dandelion – Playground for Parents and Children* (Regat – igrišče za starše in otroke), poteka dvakrat na mesec za malčke stare do dveh let in njihove starše in ponuja dejavnosti s slikanicami, prstnimi igrami, otroškimi pesmimi za najmlajše in ritmičnimi igrami. Vsakdo se lahko pridruži brez predhodne prijave. V sodelovanju s knjižničarji, prostovoljci, ki so usposobljeni za bolničarje, poučijo starše o tem, kako komunicirati z mlajšimi otroki s pomočjo pesmi in knjig. Na Japonskem so se knjižnične storitve za dojenčke in malčke začele s knjižnicami v zdravstvenih domovih v 80. letih 20. stoletja. Po predstavitvi projekta *Bookstart*, ustanovljenega v Združenem kraljestvu leta 2000, nacionalnega leta branja za otroke in uvedbi zakona *Promotion of Reading Activities for Children* leta 2001, se zanimanje povečuje.

Bebeteca je **kubansko** ime za strategijo splošnih knjižnic v zadnjih 10 letih, ki opredeljuje razvoj novih prostorov in storitev za malčke ter njihove družine. Najpomembnejše za starše je, da spoznajo, da ima vsak otrok določeno mero ustvarjalnosti. Knjižničarji s predstavitvijo ustvarjalnih dejavnosti učijo starše, kako pomembno je ustvarjalno izražanje pri razvoju otroka in kako potrebno je, da ustvarjajo priložnosti za ustvarjalne dejavnosti, kot so pripovedovanje pravljic, simbolna igra in uporaba materialov za ustvarjanje. Knjižničarji staršem pokažejo, kako izbrati prave knjige in kako glasno prebrati pravljico, da bi zagotovili, da bodo njihovi otroci v prihodnosti bralci.

Iskanje: *Bebeteca* programa nacional lectura Cuba

Babies love books (Dojenčki ljubijo knjige) je program **splošne knjižnice Würzburgu v Nemčiji**. Vsak teden matere s svojimi dojenčki obišejo splošno knjižnico in se pridružijo programu. Knjižnica ponuja pripovedovanje pravljic, igranje in petje z otroki do tretjega leta starosti.

www.stadtbuecherei-wuerzburg.de

Mladinski knjižničarji iz Pariza (Francija) so z umetnikom Alixom Romerom zasnovali *L'arbre à histoires (Drevo pravljic)*. Lesen sestav v obliki drevesa je visok okoli 1,50 metra. Vključenih je deset plastičnih škatel, ki so kot majhne hiše. Vsaka škatla vsebuje nastavitve, igralne figure in predmete, ki ustrezajo zgodbi za malčke. Figure in predmete lahko vzamejo ven in z njimi rokujejo. Med avtorji in zgodbami lahko najdemo Helen Oxenbury, Johna Burningham, Mary Wabbes, Michela Gaya, *Zlatolasko in tri medvede*. Knjižničar najprej prebere pravljico in pri tem prikazuje ilustracije v knjigi in figure majhni skupini otrok, starih od enega do treh let, ter njihovim staršem ali skrbnikom. Otroci so vedno navdušeni nad tem, da ilustracije oživijo. Po poslušanju pravljice otroci lahko rokujejo tako s knjigo (vsak otrok dobi izvod) kot tudi z različnimi figurami in predmeti. Običajno je na koncu knjiga tista, ki pritegne njihovo pozornost. To je dobra predstavitev knjig in pravljic za otroke in za odrasle, ki teh tradicionalnih zgodb še ne poznajo.

Program *Baby Library 2.0* je nova dejavnost v **danski knjižnici** v Flensburgu (**Nemčija**), ki se je začel leta 2007 in so ga navdahnile razprave v IFLA Children's Section Standing Committee. Program poteka vsako sredo dve uri. V Nemčiji, kjer knjižnica deluje, ostanejo matere doma z najmlajšimi najmanj tri leta, zato obstaja veliko povpraševanje po prostoru, kjer se lahko srečujejo, si izmenjujejo informacije in delijo izkušnje. Oprema je enaka kot za vsakodnevno knjižnično dejavnost, dodan pa je voziček s posebnimi otroškimi igračami in debela preproga za najmlajše. Na voljo je kava za odrasle in sok za otroke. Program vključuje: kratko predstavitev preprostih pesmi, predstavitev kakovostnih spletnih strani o vzgoji in negi, družabnih igrah, predstavitev revij in novih romanov za odrasle, glasbo na CD-ju za dojenčke in predloge za družinske izlete. Spletni blog se uporablja kot orodje za načrtovanje. Posodablja se glede na vsako predstavitev. Predstavitve lahko sestavljamo ali povežemo za daljše predstavitve, npr. na sestankih za starše v vrtcih.

www.babybiblioteket.blogspot.com

»Učenje ljubezni do branja preko darila: odraslega, ki bere pravljico« je cilj italijanskega nacionalnega projekta *Nati per Leggere* (Rojeni za branje), ki ga od leta 1999 spodbujajo Paediatric Cultural Association, Italian Libraries Association in Centre for Child's Health. Namen projekta je spodbujanje zgodnje in porajajoče se pismenosti z glasnim branjem in skupnim branjem v družinah, začeni z otrokovim prvim letom starosti. To je priložnost, da se zagotovi dobro počutje dojenčka in spodbudi razvoj jezika ter vzpostavi odnos med starši in njihovimi otroki. Pediatri so usposobljeni za svetovanje staršem o pomenu branja na glas med rednimi pregledi otrok med šestim mesecem in šestim letom. Kadarkoli je mogoče, se otrokom ob obisku podari novo knjigo, starše pa se povabi k uporabi knjižnice. Mnoge knjižnice po vsej državi so povečale obseg svojih storitev, knjižno zbirko in dejavnosti za dojenčke in njihove starše in tako podpirajo prvo bralno izkušnjo dojenčkov. V *Manifesto on the First Book*, ki je nastal v Brescii, sta prikazana glasno branje in izmenjava razvojno primernih knjig, ki se nanašajo na potrebe dojenčkov.

http://www.provincia.brescia.it/biblioteche/bibliografienpl/primo_libro.pdf

www.natiperleggere.it

Program *Bookstart* v **splošni knjižnici Brilon, Nemčija**, se je začel januarja 2006. Vsaka mati v tesnem sodelovanju z lokalno bolnišnico in pediatri dobi dva brezplačna paketa knjig in tako imenovano *bralno lestvico za rastoče otroke*, ki navdihuje, spodbuja in ustvarja ljubezen do

branja. Prvi paket da bolnišnična medicinska sestra kmalu po rojstvu otroka. Drugi paket da pediater, ko je otrok star dve leti. Bralna lestvica promovira idejo zgodnje izmenjave knjig v več kot 150 skupnostih v Nemčiji. Bralna lestvica je merilna palica iz trde plastike za otroke do 10. leta starosti. Obešena je na javnih mestih: v čakalnicah pri zdravnikih in logopedih, v vrtcih, v osnovnih šolah in splošnih knjižnicah. Glede na starost otroka daje lestvica osnovne informacije o tem, kako lahko starši podpirajo zgodnjo pismenost pri svojem otroku. Poleg je tudi majhna brošura, v kateri so priporočila za knjige.

www.leselatte.de

www.buecherbabys.de

www.stadtbibliothek-brilon.de

Območje za starševsko in družinsko pismenost v **splošnih knjižnicah v Združenih državah** ima zbirko knjig za pomoč staršem pri njihovi novi odgovornosti. V zbirki so knjige, ki razlagajo rast in razvoj njihovega novorojenčka za vsak mesec posebej. Gradivo lahko vključuje tudi nasvete o tem, kako se spopasti z novim urnikom, zahtevami in pritiski prilagajanja na novega dojenčka v družini. Udobni sedeži omogočajo trenutek za počitek, da prelistajo starševsko revijo, preverijo skupnostno beležko z informacijami glede urnika zdravstvene ambulante, se pogovorijo z drugim staršem ali skrbnikom otroka iste starosti ali pa podojijo ali nahranijo otroka. To skrbno okolje gradi zaupanje starša ali skrbnika, da skupnost skrbi za dobro počutje vsakega otroka in je pripravljena to tudi zagotoviti.